

עמו שעה אחת בשעת שאלה, אבל בלאו דהדר קרא, לא ידעינן אי בעינן אף בשעת שבורה או דסגי בשעת שאלה.

כ) גמ', אבוי סבר לה כר' יאשיה וכו'. העיר הריטב"א (החדשים), דלדברי אבוי מבואר, דהקרא דפטור בבעליו עמו, אתי לחיובי היכא דלא היה עמו בשעת שאלה. והקרא דמחייב באין בעליו עמו, אתי לפטור היכא דהיו עמו בשעת שאלה. ואילו במתניתין מבואר איפכא, דהקרא דפטור אתי לפטורי היכא דהיה עמו בשעת שאלה, והקרא דמחייב אתי לחיובי היכא דלא היה עמו בשעת שאלה. ותיירץ, דסבר אבוי דתנא דמתניתין לא דק, ונקט לקראי כפשוטם, אף דדרשינן איפכא.

דף צו ע"א

א) גמ', מסתברא שאלה עדיפא משום דקא מיתיה לה לרשותיה. ביאר **במעייני החכמה**, דהנידון הוא מאימתי מתחייב השואל באונסין, האם משעת השאלה שמכניסה לרשותו, או דחיובו חל רק משעת האונס. [ולכאורה תליא בנידון האם חיובו של שומר הוא רק חיוב אחריות, ואי הכי, חייב כבר מעיקרא. או דחיובו משום דחייב שמירה כשאר שומרים, ורק כשיארע האונס ולא שמר מתחייב] ופשטינן דמתחייב משעת השאלה, כי היכי דחזינן דמתחייב במוזנותיה משעת שאלה, וכדבעינן למימר **בכתובות** (לד:). [ולחאי מסקנא, הדרינן ממאי דסברינן, ואף בשאר שומרים חייב מעיקרא].

ב) גמ', בעי רמי בר חמא שאלה לרבעה מהו. כתב החידושי הרי"ם, דאין לומר דמבעיא ליה בגוונא דלענין שאר דברים ברשות המשאל קיימא, דבכהאי גוונא כיון דאין כל הנאה של השואל, פשיטא דלאו שואל הוא וליכא למיבעי. אלא איירי דמהמשאל נפקא לכל מילי, אמנם גם השואל אינו רשאי להשתמש בה אלא לענין רביעה. אמנם **בשו"ת שואל ומשיב** (תנינא ח"א סימן יא) כתב, דאף בגוונא דלענין שאר מילי ברשות הבעלים קיימא, מכל מקום איכא למימר דסגי בהא דלענין חדא מילתא כל הנאה שלו.

ג) גמ', שם. פירש רש"י בד"ה מהו, דהנידון הוא גבי חיוב אונסין. אמנם **הרמב"ם** (פ"ב משאלה ופקדון ה"ט) ביאר, דלענין שאלה בבעלים איבעיא לן. והקשה **הלחם משנה**, דאי פשיטא לן דהוי שואל לענין חיוב אונסים, אמאי לענין פטור בעליו עמו מבעיא לן. וביאר, דלענין להתחייב באונסין פשיטא לן דחייב אף אם לא חשיב שואל, וכדאמרין **לעיל** (מג). גבי מפקיד מעות אצל חבירו ונשתמש בהן, דחייב באונסין אף דלא שאלן לכך. נויש לבאר, דלענין חיוב האחריות סגי בהא שכל הנאה שלו, ולא בעינן דיהיה עליו שם "שואל". ורק לענין פטור "בעליו עמו" דתליא בשם "שומר" דידיה, מבעיא לן בגוונא דשאלו שלא כדרך].

ד) גמ', כדשוילי אינשי בעינן ולהכי לא שוילי וכו'. ביאר החידושי הרי"ם, דצדדי הספק, האם כיון דכתיב בתורה "כי ישאל" בעינן דווקא שיהיה בדרך שאלה, ודומיא דאמרין בעלמא ד"אל תאכל" איירי דווקא בדרך אכילה. וכל שאינו בדרך שאלה לא הוי בכלל "שואל". או דלמא דעיקר המחייב בשאלה הוא מה דאית ליה הנאה, וכל דאית ליה הנאה בכלל שואל הוא.

ה) גמ', שאלה ליראות בה מהו ממונא בעינן והאיכא וכו'. לכאורה נראה לבאר, דהספק, האם כדי להתחייב בחיובי שואל, בעינן הנאה מעצם הממון, ולכאורה נראה לבאר, דהספק, האם כדי ליראות בה, כיון דאינו נהנה מגוף הממון, לא חשיב

יב) גמ', ואילו שומר חינם לא קתני. הקשה המעייני החכמה, מאי סלקא דעתיה דמקשה, הא שומר שכר נמי לא תני. ותיירץ, דבשלמא אשומר שכר בגניבה ואבידה לא קשיא ליה, דכיון דאינה לפנינו ואכתי חייב שבועה שאינו ברשותו, לא מתני ליה בהדי פטור. אבל אי איתא דשומר חינם פטור במתה בפשיעה, אמאי לא תני לה דפטור היכא דמתה קמן דאינו מחויב שבועה. ומשני, דאכתי הוי ליה למתני נמי שומר שכר, ומהא דלא תני ליה, על כרחך דדווקא מאי דכתיב ביה להדיא תני.

יג) גמ', ולטעמיך שומר שכר מי קתני. ביאר הריטב"א (החדשים), דאף דקתני במתניתין "או שוכרן", ההיא קאי דווקא אבעלים, אבל גבי הפרה תני רק שאלה דכתיב בה להדיא. והיינו דדקדק רש"י **בד"ה השואל את הפרה** דלא גרסינן שוכר גבי פרה.

יד) גמ', שם. הקשו התוס' בובחים (כד: ד"ה מקרא, נימא דמתניתין ר' שמעון היא, דלא דרש מקרא לפניו. ותיירצו, דהכא דאיכא "ויו" מוסיף, מודה ר' שמעון דדרשינן מקרא לפניו.

דף צה ע"ב

טו) גמ', אי בעית אימא כדמחליף רבה בר אבוה. פירש רש"י **בד"ה איבעית אימא**, דאי ניהא לך לאוקמא סתם ברייתא כר' יהודה טפי מר' מאיר. **והריטב"א** (המייחוסים) ביאר, דהיינו משום דסתם ברייתא ר' יהודה. **והמהרש"ל** כתב, דניהא טפי לאוקמי כר' יהודה משום דבעלמא הלכה כר' יהודה.

טז) תוס' ד"ה איבעית אימא, בתוה"ד, דלית הלכתא כוותיה. כתב **המהר"ם**, דיש לפרש דבריהם בתרי אנפי. או דכוונתם דמאי דוחקא לאוקמיה להאי מתניתין כר' מאיר דלית הלכתא כוותיה. הא ממה נפשך לית הלכתא כהאי ברייתא, דשוכר כשומר חינם. או דכוונתם, דכיון דלית הלכתא כהאי מתניתא, אמאי בעי לאוקמיה כר' יהודה דבעלמא הלכתא כוותיה.

יז) גמ', אמר רב המנונא לעולם הוא חייב עד שתהא פרה וחורש בה וכו'. ביאר **המשך חכמה** (שמות כב, יד), דרב המנונא סבר דטעמא דפטור רחמנא בבעליו עמו, היינו משום שהיה לו להשגיח עליה, [וכדביאר החינוך (מצוה ס)]. ומשום הכי בעינן שיהיה עמו באותה מלאכה מתחילה ועד סוף.

יח) גמ', ועוד תניא ממשמע שנאמר וכו'. כתב רש"י **בד"ה ועוד תניא**, דהוי תיובתא לסיפא דרב המנונא, דבעינן שיהיה עמו משעת שאילה עד שעת שבורה. והקשה **בתוס' רבינו פרץ**, הא בכל דוכתי דאמרין "ועוד תניא", היינו דאף אם תמצא לומר דקושיין לאו קושיא, אכתי תקשי מ"ועוד תניא". ועוד, דדוחק למימר דלא מקשינן אכולא מילתא דרב המנונא. ומשום הכי ביאר, דאי מקושיא קמייתא איכא למדחי דתרווייהו באותו מלאכה, ואיכא רבותא בתרווייהו. אבל מהאי ברייתא דקתני דסגי שיהיה עמו בשעת שאלה, חזינן דלא בעינן בעליו עמו משעת שאלה עד שעת שבורה, וכן חזינן דלא בעינן באותו מלאכה, דהא בשעת שאלה ליכא מלאכה כלל.

יט) גמ', ותניא אידך ממשמע שנאמר וכו'. כתב רש"י **בד"ה תניא אידך**, דהיא היא, ומשמעות דורשין איכא בינייהו. **והרמב"ן** כתב, דקמייתא דקתני בה "איני יודע שאם בעליו אין עמו שלם ישלם", סברה כר' יאשיה דבלא דהדר קרא דבעליו אין עמו שלם ישלם, הוי אמיןא דדוקא היכא דהיה עמו בין בשעת שאלה ובין בשעת שבורה פטור. ובתרייתא דקתני בה איני יודע שאם בעליו עמו לא ישלם, סברה כר' יונתן, דלהכי הדר קרא דסגי בהיה

יג) גמ', שם. ביאר הקצות החושן (סימן רנו סק"ג), דשפיר מדמינן קנין פירות דבעל, למוכר בזמן שהיובל נוהג, דהא בתרווייהו יכול בעל הקנין פירות לבנות ולהרוס בגוף הקרקע, דקנאה לגמרי לזה הזמן, ומאן דאמר דמוכר בזמן שהיובל נוהג, אף דהוי מכירה לזמן, מכל מקום כקנין הגוף דמי, הוא הדין דבקנין פירות דבעל שקניו לו לגמרי כל ימי חייה, דהוי כקנין הגוף.

יד) גמ', עבד דלאו בר מצוה לא. פירש רש"י בד"ה עבד דלאו בר מצוה, דכיון דילפינן מאתם גם אתם, בעינן שינהגו בשליח דיני המשלח. והקשה הריטב"א (החדשים), דאי הכי, אמאי נקטה הגמ' לישנא דלאו בר מצוה הוא, הרי לא תליא כלל בבר מצוה. ועוד, דודאי דיני שאלה שייכים אף בעבד בגוונא שנתנו לו ממון על מנת שאין לרבו רשות בו. ומשום הכי ביאר, דכיון דכתיב "בעליו" תרי זימני, חזינן דקפיד רחמנא אבעליו ממש, ואף אי נימא דשלוחו של אדם כמותו, אכתי איכא למימר דדוקא שליח ישראל דשייך בכל המצוות עומד תחת הבעלים, ולא עבד דלא שייך בכל המצוות.

דף צו ע"ב

טו) גמ', מה נפשך אי שואל הוי שאלה בבעלים היא וכו'. הקשה הרשב"א, דלמא איירי בפרה שנפלה לה בעודה ישנה, או בשעה שאינה ראויה למלאכה, דבכהאי גוונא לא חשיב בעליו עמו, וכדאמרין לקמן (צו). גבי מקרא דרדקי דדוקא בשעה שראוי למלאכה איכא פטור דבעליו עמו. ותיריך, דדוקא בפועל איכא שעה שאינו חייב לעשות צרכי הבעלים. אבל אשה לעולם חייבת להיות עם הבעל במלאכתו. ונהיינו דכתב רש"י בד"ה שאלה בבעלים, "שהיא עמו תדיר במלאכתו", דלעולם משועבדת לן.

טז) תוס' ד"ה אמר רבא, הוי מצי למיפרך רבא ממתני' וכו'. וריטב"א (המיוחסים) כתב בשם הראב"ד, דמהאי טעמא גופא דרבא דהוי בבעלים, קאמרה האי מתניתין דאם פיתחו פיתחו לה.

יז) בא"ד, שם. הקשה הרש"ש, מאי קשיא להו, הא האי מתניתין איירי בעבדי מלוג, וכיון דעבדים התמעטו מחיובי שמירה, ליכא למפטרי משום בעליו עמו. ועוד תמה על תירוצם, דיש לאוקמי התם בקרקעות, הא להדיא איירי התם בעבדים שנתמעטו מחיובי שמירה.

יח) גמ', תיתי שכירות בבעלים תיפוק שכירות שלא בבעלים. ביאר השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דאפילו נשאה בתוך ימי השכירות, השתא שכירות אחרת היא, דהא הראשונה יש לה קצבה והשניה אין לה.

יט) גמ', כגון דאגרא איהי פרה מעלמא וכו'. כתב התוס' רי"ד (לעיל צו), דברדוקא נקט "אגרא", דדווקא בשוכר פרה והשאלה לאחר, איפליגו ר' יוסי ורבנן, אבל בשואל פרה והשאלה לאחר, כיון דלא פקע רשות הבעלים מינה על ידי השאלה, אף רבנן מודים שאין דינו של השני אלא עם הבעלים. אמנם הרמב"ם (פ"ב משכירות הי"א) כתב להדיא האי דינא אף בשאלה האשה ואחר כך נישאת.

כ) גמ', אלא לוקח הוי וכו'. וכתבו התוס' בד"ה בעל, דמכל מקום שומר חינם הוי וחייב בפשיעה. וכתב הרמב"ן, דאינו מחוור, דהא הכא זכותה של האשה לוקח, והיא חייבת בשמירה ואם נגנבה או אבדה משלמת לאחר זמן, ומדיכתי תיתי לחייבו בפשיעה. וכן כתב הרמב"ם (פ"ב משאלה הי"א), "דאפילו פשע בה פטור מפני שהוא לוקח". וכתב הדרושה (סימן שמו), דהיכא דשכרה הפרה לעולם, אף התוס' מודו דהבעל לוקח הוי ופטור אף מפשיעה. ומאי דכתבו דמכל מקום שומר חינם הוי וחייב בפשיעה, היינו

שואל. או דלמא, דסגי בהא דקיבל ממון מיד המשאיל. ועיין בחידושי הרי"ם].

ו) גמ', שאל משותפין ונשאל לו אחד מהן מהו כולו בעליו בעינן והא ליכא. כתב המהרש"א, דמהא דלא אמרינן כולו אין בעליו עמו בעינן והא ליכא, משמע דפשיטא לגמ' דלחייבו בפלגא סגי במה שאין כולו בעלים עמו, ומבעיא לן דווקא האם לפוטרו מחציו סגי במקצת בעליו עמו. והיינו דככתבו התוס' בד"ה ונשאלו לו, דאין סברא לפוטרו בבעלים ואין לך בו אלא חידושו. אמנם כתב, דמדסתם הרי"ף (נה. מדפי הרי"ף) נוכח הוא ברמב"ם (פ"ב משאלה ופקדון ה"ח) בהך בעיא לפטור מכולו, נראה, דאף לענין לחייבו במחצה איבעיא לן.

ז) גמ', שותפין ששאלו וכו'. ביאר רש"י בד"ה שותפין ששאלו, דשאלו לצורך קרקע של שותפות. וביאר הריטב"א (החדשים), דאילו שאלו לצורך אחר, יש במשמעו שכל אחד יהיה שואל למחצית הזמן ששאלו, וכאילו כל אחד שאל בפני עצמו.

ח) גמ', שם. כתב הרשב"א (לעיל לד'), דאף דמבואר בירושלמי שבועות (פ"ה ה"א), דשותפין שלוו ערבין זה לזה, וכן הפקיד אצל שנים כל אחד חייב בכל, אינו כפשוטו דתרווייהו חייבים ממש בכל, דאי הכי מאי מבעיא לן הכא בשותפין, הא כיון דכל אחד חייב הכל, שפיר קרינן ביה כולו שואל. אלא דהוי כלוה על חציו, ובחציו השני הוי ערב.

ט) גמ', אשה ששאלה ונשאל לבעלה וכו'. ביאר בשיטה מקובצת בשם הראב"ד, דהאי בעיא באם תמצא לומר דסגי בפלגא שואל ובפלגא בעלים, האם קנין פירות קנין הגוף, וחשיב פלגא שואל ופלגא בעלים, או דלמא לאו קנין הגוף, ואף פלגא שואל ופלגא בעלים ליכא. והריטב"א (החדשים) כתב, דלאו באם תמצא לומר מבעיא לן, משום דאי קנין פירות קנין הגוף דמי, חשיב ככוליה שואל וככוליה בעלים. ואי קנין פירות לאו קנין הגוף, ליכא אפילו פלגא שואל ופלגא בעלים.

י) גמ', שם. כתב השיטה מקובצת, דהוא הדין דמבעיא לן בנשאלה האשה או דשאל האשה, אלא אורחא דמילתא נקט. אי נמי, דוקא בגוונא דנשאל בעלה או דנשאל לבעלה מבעיא לן, אבל באשה שנשאלה או שאל האשה לא מבעיא לן, דפשיטא דכיון דפירות הנכסי מלוג לבעל, אין האשה נהנית ולא מהנית כלום בשאלה זו, ולא חשיב בעליו עמו מחמתה.

יא) גמ', האומר לשלוחו צא השאל עם פרתני. הקשה השערי ישר (שער ז פ"ז), כיון דהשליח הוא שנשתעבד למלאכת השואל, ואינו שייך כלל לכח הבעלים, מה שייך לייחס את מעשהו למשאיל שחשיב מחמת כן בעליו עמו. וביאר, דענין השליחות שחידשה תורה, היינו שהשליח עומד במקום המשלח, ומשום הכי יש לו כח אפילו לקדש ולגרש ולהפריש תרומה, והוא הדין דלענין בעליו עמו, כיון דעומד במקום המשלח, שפיר קרינן ביה בעליו עמו. והיינו דמסקינן דאף דאין שלוחו של אדם כמותו, מכל מקום לענין יד עבד כיד רבו, דאף בלא חידוש התורה של שליחות, עבד עומד במקום רבו.

יב) גמ', בעל פלוגתא דר' יוחנן ורש"י לקיש. ביאר הריטב"א (החדשים), דרמי בר חמא לא פשט ליה מהאי פלוגתא, משום דסבר דלענין שאלה בבעלים לא סגי בקנין פירות אף דהוא קנין הגוף, אלא בעינן זכות ממש בגוף. אי נמי, יש לומר איפכא, דאף למאן דאמר קנין פירות לאו קנין הגוף מבעיא ליה הכא, דדלמא לענין שאלה כיון דהוי רק לפירותיה, סגי בבעליה לענין הפירות.

למות מחמת שאלה, ולא התנה עמו לשלם על כחשה, על כרחך דלא קפיד בהא. וכתב המחנה אפרים (שאלה סימן ד), דלדברי הרמב"ן, היכא דאין לתלות בפשיעת הבעלים, כגון שאל ספר כדי ללמוד בו ונתקלקל, ליכא פטור דמתה מחמת מלאכה. אמנם למה שכתב הטור (סימן שמ) בשם הרמ"ה, דהשואל בהמה לילך למקום ידוע ובאו עליה ליסטים ואנסוה, נמי חשיב מתה מחמת מלאכה ופטור, מבואר, דאף היכא דאין לתלות בפשיעת הבעלים איכא פטור דמתה מחמת מלאכה.

כח גמ', זיל אייתי שהדי. כתב בשיטה מקובצת בשם התוס' שאנן דלכאורה מהא דלא האמינו בשבועה נראה, דלא מיפטר במתה מחמת מלאכה אלא אם יביא עדים על כך, משום דמסתמא אין רגילות להתקלקל מחמת מלאכה, אלא אם כן פשע בה. אמנם דחה, מהא דאיתא לעיל (לו). דהשואל פטור עצמו בשבועה שמתה מחמת מלאכה. ומשום הכי ביאר, דאיירי בדוכתא דשכיחי עדים, וכאיסי בן יהודה דאמר לעיל (פג), דהיכא דאיכא רואה יביא רואה ולא סגי בשבועה. וכן כתבו השיטה מקובצת בשם הראב"ד, והריטב"א (החדשים). והרא"ש (סימן ה) כתב, דאיכא למימר דאו תשבע או אייתי עדים קאמר ליה.

כט תוס' ד"ה זיל שלים, ואין נראה לר' שמואל דאפילו גנב וגולן וכו'. הקשה הרש"ש, מה הוצרכו להא דאפילו גנב וגולן יכולים לפרוע סובין. תיפוק ליה דשואל גופיה מכלל כ"ד אבות נויקין. ותיריך, דשמא דווקא לענין אונסין הוי בכלל כ"ד אבות נויקין, והכא הוצרכו למילף מגנב וגולן לענין פשיעה. עוד כתב, דיותר נראה, דכיון דאמר שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגולן וכו'. אמרו התוס' דאפילו בגנב וגולן דלכולי עלמא אין שמין, מכל מקום משלמים סובין.

ל גבא"ד, שם. לכאורה נראה לבאר דעת רש"י, דודאי לא עלתה על דעתו של רב לחייבו נרגא מעליא והשברים יטול השואל, אלא דכוונתו דשמין הנרגא והפחת על השואל. ומאי דתמהו רב כהנא ורב אסי, הוא על לשונו של רב "נרגא מעליא" דמשמעותו דחייב נרגא אחריתי, והשברים יטול עליו, והיינו דאמרו "דינא הכי", דודאי דאין הדין כמשמעות לשונו. אמנם ברש"י בבבא קמא (יא). ד"ה אמר שמואל מבואר להדיא, דהנידון הוא לענין שהשואל יתחייב בנרגא מעליא והשברים יטול השואל.

דף צז ע"א

א גמ', והלכתא כרב כהנא וכרב אסי דמהדר ליה תבריה וכו'. כתב הריטב"א (החדשים), דאף אונסין שנאנסו לאחר שבירה, נאנסו לבעלים ואין השואל משלם עליהם, דכיון דנשברו כלתה שאלתו, ולא הוי עלה אלא שומר שכר.

ב גמ', אייתי שהדי דלא שנית ביה. ביאר בשיטה מקובצת בשם הר"ר יונתן, דאיכא למימר דשמא הוכה בכותל הבור, ואין לך פשיעה גדולה מזו, ומשום הכי מבעי ליה לעדים לומר דנקרע מחמת מלאכה. נוקמשמע לן, דאף האי דלא נוהר והוכה בכותל חשיב שינוין.

ג גמ', חבור עליה עכבריה וקטלוהו וכו'. ביארו התוס' בד"ה כי האי, דמיבעיא לן האם שינה בהא שהוליכה למקום שהרבה עכברים מצוין שם. וכתב התרומת הדשן (סימן שכח), דמשמע, דאילו לא שינה להוליכה למקום שהרבה עכברים מצוין שם, פשיטא דחשיב מתה מחמת מלאכה, ואף דלאו מחמת המלאכה שעשה מת. ומשום הכי פסק, דהיכא ששאלו כלי זיין להלחם עם השונאין, ונפלו עליהם השונאין ולקחו הכלי זיין, שפיר חשיב

היכא דשכרה רק לשלושים יום, דאף בלוקח ממש לשלושים יום חייב בפשיעה וכדכתבו התוס'.

כא גמ', שם. כתב הריטב"א (החדשים), דמאי דאמרין דכלוקח הוי ופטור, היינו בחיי האשה. אבל לאחר שמתה, משתמש בה כל ימי שאלתה וחייב בגניבה ואבידה, וכדרך שאמרו בבבא קמא (קיב). גבי הניח להם אביהם פרה שאולה.

כב גמ', בעל בנכסי אשתו מי מעל. פירש רש"י בד"ה מי מעל, דכיון דבתקנה זו נעשה "שליט" (כן הגיה הרש"ש) בנכסי הקדש לקנותם, סלקא דעתין דזוהי יציאתם לחולין. ומבואר, דהשתא סברה הגמ' דאף בלא מעשה קנין, הא גופא דהנכסים במצב דשליט עליהם, חשיב דיצאו לחולין ואיכא מעילה. אמנם בתוס' ד"ה בעל מבואר, דודאי דגם מעיקרא סברי דבעינן מעשה כדי לחייבו משום מעילה, אלא דסלקא דעתין דסגי במעשה הקידושין, שהוא הגורם שיזכה בנכסי הקדש. ועיין באות הבאה.

כג גמ', לימעול בעל דהיתרא נחא ליה וכו'. הקשה בתוס' רבינו פרץ, דאי מיירי כשלא הגביהו, פשיטא דלא מעל. ואי מיירי כשהגביהו, פשיטא דמעל דהא נתכוון לקנותה. ותיריך, דמיירי כשהגביהו, ואפילו הכי כיון שלא התכוון להוציאן מרשות שהיו בתחילה, דהא סבור דשלו הם, לא מעל. וכן כתבו התוס' בד"ה אמר רבא באי נמי. והריטב"א (החדשים) כתב, דאף בלא הגביה, כיון דהקנו לו חכמים בזכות אשתו, כל מקום שהם חשיב כאילו הגביהם.

כד רש"י ד"ה לימעול בעל, דאין היא מוסרתן לו אלא מאיליהם נקנים לו. ביאר הריטב"א (החדשים), דכוונת רש"י ליישב, דהא לא מצינו מעילה בלוקח, דהמוכר שהוציאן מרשות ההקדש הוא מעל, ולהכי קאמר דבהאי גיסא סברי דאין האשה מקנה הנכסים לבעל, אלא הבעל מאיליו קונה הנכסים, ושפיר אמרינן דלימעול הוא. ונהוא גופא יסוד הספק האם האשה מקנה ואם כן תמעול איהי. או דהבעל קונה מאיליו וימעול הוא. והתוס' בד"ה בעל ביארו באופן אחר.

כה גמ' [תוס' ד"ה אמר רבא, בתוה"ד, אי נמי נקטיה למימר דאפילו לקח המעות לא ימעול כיון דאיסורא לא נחא ליה דליקני. לכאורה נראה לבאר, דמאי דכתבו דאיסורא לא נחא ליה דליקני, אינו משום איסור מעילה. דהא בסוף דבריהם גבי אשה כתבו, דאף אם לקחתם ונתתם לו לא הוי מעילה משום דאינה מתכוונת להוציא מרשות בעלים, ומבואר דאף בלא איסור מעילה לא חשיב קנין. אלא האי איסורא משום דאינו שלו הוא. וכן יתבאר נמי לדבריהם מאי דאמרין בגמ' גבי אשה דאיסורא לא נחא לה דלקני, דמשום דאינו שלו איירי. ועיין תוס' הרא"ש.

כו גמ', איבעיא להו כחש בשר מחמת מלאכה מהו. ביאר הנמוקי יוסף (נה): מדפי הרי"ף, דמיבעיא ליה האם כיון דהשאיילה לו להשתמש בה, ועתה מחזירה לו, פטור על הכחש. או דלמא, דאף כחש הוי בגדר אונסין דשואל מתחייב עלה.

כז גמ', אלא אפילו מתה מחמת מלאכה נמי פטור וכו'. הקשה הרמב"ן, הא לאו לאוקמא בכילתא שיילא, ואפילו מתה מחמת עצמה חייב, דהא קיבל על עצמו אחריות אונסין, ואמאי כשמתה מחמת מלאכה יפטר. ותיריך, דמתה מחמת מלאכה הוי פשיעה דמשאיל, דכיון דלצורך מלאכה השאילה לו, הוי ליה לאסוקי אדעתיה שמא תמות מחמת מלאכה. ובשיטה מקובצת בשם הרשב"א כתב, דכיון דלמלאכה שאלו, ויודע דיכולה להתכחש או

הם משועבדים ללמוד כרצונו, דאדעתא דהכי אתו לבית מדרשו.

(ג) גמ', לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק. הקשה הדרישה (סימן שמו סק"ז), דמשמע דמעיקרא לא ידעינן כיצד היה המעשה. ואי הכי, מעיקרא הוי ליה למימר "סבורה נפיק לדלויי טעונה בהדיהו", ולא למימר כדבר פשוט דנפק לדלויי טעונה. ועוד, אמאי סברו הכי מדעתן ולא שאלוהו היכי הוי מעשה. וביאר, דודאי דראו דטען המשא על בהמתו. ולבסוף איגלאי מילתא דמאי דעביד הכי לא היה לתועלת השואל, אלא לתועלת עצמו כדי שלא יכביד על הבהמה, וכדפירש בשיטה מקובצת בשם רבינו חננאל. ואף רש"י בד"ה למיטר שכתב, לראות שלא ירבו במשאה, כוונתו להכי.

(יד) מתני', המשאיל אומר שאלה מתה וכו'. העיר התורת חיים, אמאי לא הקדים הא דבשעה שהיתה שאלה מתה, דפתח בה ברישא. ותיירץ, דממאי דסליק ליה מפרש, ולא זו אף זו קתני, דלאו דווקא באחת שאלה ואחת שכורה דליכא למטעי כולי האי וברי דשואל הוי ברי טוב, אלא אפילו אומר דביום שהיתה שאלה מתה נאמן בברי, ואפילו היכא דאמר דבשעה שהיתה שאלה מתה, דטפי איכא למיטעי בהכי והוי ברי דמשאיל גרוע ושמא דשואל טוב, מכל מקום נאמן המשאיל בברי ידידה.

(טו) תוס' ד"ה ביום, בתוה"ד, בלאו הכי הוי מחויב שבועה על ידי גילגול. תירץ הרא"ש (בסימן י), דכיון דדינא דמתוך שאינו יכול להשבע משלם ילפינן מ"שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין", דוקא היכא דאינו יכול להשבע השבועה שנתחייב בה מעיקר דינו, משלם. אבל שבועה שנתחייב בה רק מחמת גילגול לא החמירו בה שאם אינו יכול להשבע שישלם. וכתב הקובץ שיעורים (ח"ב סימן ז אות ד), דנחלקו הרא"ש והתוס' בביאור האי דינא דמתוך שאינו יכול להשבע משלם. דתוס' שחייבו בתשלומים אף על שבועת גילגול, סברו, דהאי דינא ד"מתוך", הוא מדיני השבועה, דאם אינו יכול להשבע השבועה המוטלת עליו, מחויב הוא בתשלומים. אבל הרא"ש דפליג ופטר מתשלומים על שבועת גילגול, סבר, דמעיקרא רמי עליה חיוב או להשבע או לשלם, ופשיטא דהאי מילתא שייך דווקא בשבועה המחויבת מעיקר דינו, ולא בשבועת גילגול.

(טז) בא"ד, וכן במציעתא. עיין לקמן אות יט.

(יז) בא"ד, ונראה לר"י דאין מגלגלין אלא כשנתבע טוען ודאי. כתב הב"ח (סימן צד), דקאי אעיקר השבועה, דדוקא אם טען ברי ונתחייב שבועה מחמת טענתו, איכא גילגול שבועה. והסמ"ע (סימן צד סק"ו) כתב, דקאי אטענה דרוצה לגלגל עליו שבועה, דדוקא אם טוען בודאי אפשר לגלגל עליו שבועה. וכתב הש"ך (שם סק"ה), דהעיקר כהסמ"ע, דהא אי אפשר לפרש דקאי אעיקר שבועה, דהא אם אמר איני יודע, אינו יכול להשבע ולא שייך ביה כלל גילגול.

(יח) בא"ד, ואם תאמר והיכי מגלגלין שבועה לעולם דאפילו כשנתבע טוען ודאי וכו'. כתב הב"ח (סימן צג ס"ז), דנראה דסברו דאמרינן מיגו לאפטורי משבועה, [וכדמוכח מדבריהם לעיל (ג) ד"ה מפנין]. דאי כשיטת הרמב"ם (פ"ב משכירות ה"ח), דלא אמרינן מיגו לאפטורי משבועה, לא קשיא מידי.

דף צז ע"ב

(יט) מתני', השוכר אומר שכורה מתה וכו', והלה אומר איני יודע פטור. הקשו התוס' לעיל (עמוד א) ד"ה ביום, אמאי פטור, הא מחויב שבועה שמתה

מתה מחמת מלאכה ופטורים. אבל להאי לישנא דאכיל עכברי טובא ומת, ליכא ראייה דאף דלא מתה ממש מחמת המלאכה פטור. וכתב הסמ"ע (סימן שמו סק"ז), דמבואר מדבריו, דאכיל עכברי טובא ומת, טפי חשיב מתה מחמת מלאכה מהאי דאכלוהו עכברים. ומהאי טעמא כתב הרמ"א (שם) רק להאי לישנא דאכלוהו עכברים, דכל שכן להיכא דאכיל עכברי טובא ומת. אמנם מהטור (שם) משמע, דאדרבה, אכלוהו עכברי, הוי טפי מתה מחמת מלאכה מהיכא דאכיל עכברי טובא ומת.

(ד) גמ', גברא דנשי קטלוהו לא דינא ולא דיינא וכו'. ביאר בשיטה מקובצת בשם הר"ח, דעכברים נגד שונרא, כנשים לפני אנשים במלחמה דמי, ואי לא היה השונרא חלש וכחוש, לא היה נופל לפני העכברים, ולא אונס הוא אלא מתה מחמת מלאכה. [נוכעין סברת הרמב"ן לעיל צו: אות כז ביסוד הפטור דמתה מחמת מלאכה].

(ה) גמ', איכא דאמרי אכיל עכברי טובא וכו'. ביאר בשיטה מקובצת בשם הר"ח, דלהאי איכא דאמרי, הדמיון לגברא דנשי קטלוהו, איירי בעבד ששכרו לבוא על שפחותיו, ומת מחמת רוב בעילות, דפטור משום דאיהו דקטיל לנפשיה, והוא הדין האי שונרא דשאל נמי לאכול העכברים, אויך אנפשיה בהא דאכל עכברי טובא.

(ו) גמ', נימא ליה אשקיין מיא. הקשה הריטב"א (המיוחסים), מאי קמשמע לן בהא, וכי עד השתא לא ידעינן פטור דבעליו עמו. ותיירץ, דאתי לאשמועינן דאף מלאכה זוטרת כאשקיין מיא, חשיב בעליו עמו. ועוד תירץ, דאתי לאשמועינן דמלאכה זוטרת כהא דאשקיין מיא, ליכא מאן דקפיד בה, ואף איניש דלא מעליא יתרצי בה, ויכול להפטר על ידה.

(ז) גמ', שם. כתב המרדכי (סימן שעג), דדוקא בגוונא דאמר ליה אשקיין מיא. אבל אם עשה מעצמו לא חשיב בעליו עמו. ועיין לקמן אות יא.

(ח) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ב משאלה ה"א) סיים, "ושאל ממנו בהמה והשקהו ונתן לו את הבהמה". וכתב בביאור הגר"א (ח"ו"מ שמו סק"ג), דסבר הרמב"ם, דדוקא אחר שהתחיל במלאכה איכא פטור דבעליו עמו, וכדאמרינן להלן "כולהון בעידן עבידיתייהו כשאלה בבעלים דמו". אבל התוס' לעיל (צד). ד"ה פרה, והרא"ש (סימן ו) כתבו, דאף בשעת הליכתן פטורים ולא בעינן דווקא בעידן עבידיתייהו.

(ט) גמ', אמר רבא מקרי דרקי וכו' כולהון בעידן עבידיתייהו כשאלה בבעלים דמו. כתב הרא"ש (סימן ו) בשם הראב"ד, דלאו דווקא בעידן עבידיתייהו, אלא בזמן הרבא לעבודה קאמר, דכיון דבזמן זה אינו רשאי להשמת מן העבודה, כשאלה בבעלים הווי. אמנם הרמב"ם (פ"ב משאלה ה"ג) כתב, דדוקא ביום שהוא יושב לעסוק במלאכתו הוי שאלה בבעלים.

(י) גמ', שם. כתב רש"י בד"ה כשאלה בבעלים, דדוקא כשהיה זה במלאכתו. והקשה הריטב"א (החדשים), אם כן, מאי קמשמע לן רבא. ומשום הכי ביאר, דכיון דנוטלים שכר מבני העיר כאחת, הרי הן במלאכה אצל כל בני העיר, ואף כשעושים אצל אחד חשיב כעושיין אצל כולם.

(יא) גמ', אמרו ליה רבנן לרבא שאיל לן מר. כתב הב"ח (סימן שמו סק"ז), דאף דרבא מעצמו היה מלמדם, אפילו הכי חשיב עמם במלאכתם, ודלא כהמרדכי (לעיל אות ז), דדוקא היכא דביקש מן המשאיל שישאל לו הוי בעליו עמו.

(יב) גמ', אדרבה אתון שאילתון לי. לכאורה נראה, דדוקא לבני מדרשו קאמר הכי, וכדכתב רש"י בד"ה רבנן, דבתלמידי בית מדרשו איירי, דדוקא

הקשה בחידושי הגרע"א (בבא קמא מו.), מאי ראייה מיורשים, התם שאני דלמא אביהם היה טוען ברי ונשבע.

כו) תוס' ד"ה הכא נמי, בתוה"ד, דבשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול להשבע משלם. הקשה **הקצות החושן** (סימן צב סק"י), דבשלמא בחשוד לא אמרינן "מתוך", משום דהוי תקנתא לתקנתא, דהא מדאורייתא חשוד כשר לשבועה. אבל בשאר מחויב שבועה דרבנן, אמאי לא אמרינן "מתוך". ותיירץ, דבמחויב שבועה דרבנן היכא דאינו חשוד, לא משכחת לה אינו יכול להשבע, דהא אף בטוען שמא יכול להשבע שאינו יודע.

דף צח ע"א

א) גמ', רישא משכחת לה בב' וסיפא בג' וכו'. הקשה **הרשב"א**, הא במתניתין לא תני אלא "השואל את הפרה", והיאך אפשר לאוקמי רישא בתרי וסיפא בתלת. ותיירץ, דמתניתין לא קתני אלא הנך דפליגי עלה. **והרמב"ן** כתב, דהאי נוסחא **מרבי יהודאי גאון** היא. וכתב **הריטב"א** (החדשים), דמתניתין שפיר יש לאוקמי דיש עסק שבועה ביניהם מחמת דמגלגלין עליו דשכורה מתה במיגו דנשבע שמתה כדרכה. ולמאן דסבר דלא אמרינן בגילגול שבועה מתוך שאינו יכול להישבע משלם, משכחת לה לעסק שבועה, בדאיכא הודאה במקצת על האי פרה, כגון דמודה לו דאבד עורה וחיב.

ב) גמ', וסיפא בג' דאמר ליה ג' פרות נתתי לך וכו'. הקשה **הרשב"א**, הא שפיר איכא לאוקמי נמי בתרי, וכגון דהבעלים תובעו ב' פרות מסרתי לך, והלה מודה לו בחדא דקיימא באגם ומבעי ליה לאהדורי לו, וחדא מתה ואינו יודע אם שאולה מתה או שכורה מתה. ותיירץ, דמאי דמודה לו בחדא דקיימא באגם, הילך הוא, דהא כל היכא דאייתא ברשות המפקיד קיימא אמנם כתב, דאכתי קשיא דאיכא לאוקמי כגון דמודה לו בחדא נגנבה, דהשתא לאו הילך הוא ושפיר הוי מודה במקצת. ותיירץ, דכיון דברישיא דתנן במתניתין חדא, אוקמא בתרי, סיפא דתני תרי, אוקמא בתלת.

ג) גמ', שם. הקשה **המהרש"א**, אמאי בעינן ג' פרות, לוקמי בב' פרות ומתו תרווייהו אחת בפשיעה ואחת באונס, והאחת שמתה בפשיעה מודה לו דחיב, והשניה שמתה באונס טוען דאינו יודע אם שאולה היתה או שכורה היתה. ותיירץ, דבמתניתין משמע שרק אחת מתה כדרכה, ולא משמע שהשניה מתה בפשיעה. ועוד, דבכהאי גוונא חשיב מה שטענו לא הודה לו ואינה הודאה.

ד) גמ', ולרמי בר חמא דאמר ד' שומרינן צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת. כתב **רש"י בד"ה ולרמי בר חמא**, דסבר רמי בר חמא דלא סגי בהודאה במקצת, אלא בעינן נמי כפירה, וכיון דאינו יודע לאו כפירה היא, לא משכחת למתניתין אלא בג' פרות. **והרמב"ן** כתב, דאף אי נימא דאינו יודע שפיר חשיב כפירה, מכל מקום מתניתין משמע ליה דאיירי בדשייך בה שבועת השומרים, דומיא דסיפא דישבע השוכר ששכורה מתה, ולא משכחת שבועת השומרים אלא בג' פרות.

ה) גמ', שם. הקשה **הריטב"א** (החדשים, לעיל ה.), אי לא חייבה רחמנא אלא היכא דמודה במקצת, שבועת השומרים למה לי, דכיון דמגלגלין שבועה אף בשמא, שפיר מגלגלין עליה שבועת השומרים. ותיירץ, דקמשמע לן קרא, דאף אם לא רצה להשביעו על כפירתו, מכל מקום יכול להשביעו שבועת השומרינן.

כדרכה, ועיין מה שתירצו. **ובתוס' רבינו פרץ** כתב, דהאי "פטור" **מתשלומים**, אבל ודאי דחיב שבועה, ולא חיישא מתניתין לפרש הדין לענין שבועה. והקשה **הריטב"א** (החדשים), הא באידך בבא אמרינן דישבע, ואם איתא דהך מציעתא פטור מתשלומים קאמר, אבל חייב שבועה, אמאי לא כתב הכי בהדיא. ומשום הכי ביאר, דהך בבא איירי בדאיכא עדים שמתה כדרכה, אף דסיפא על כרחך איירי דליכא עדים. ובסוף דבריו כתב, דהנכון כדפירשו **התוס' בד"ה ביום**, דאיירי במאמינו.

כ) רש"י ד"ה חייב, לשלם דברי ושמא ברי עדיף. הקשה **הפני יהושע**, הא מסקינן דמתניתין בשיש עסק שבועה ביניהם, ומשום הכי חייב. ואמאי נקט רש"י לטעמא דברי ושמא. ותיירץ, דהא ר' נחמן דמוקי לה בשיש עסק שבועה ביניהם, ועל כרחך לאו מטעמא דרבא אמר לה, דהא איהו פליג וכדכתבו **התוס' בד"ה הכא נמי**. ומשום הכי פירש רש"י, דמתניתין משום ברי ושמא הוא, דבכהאי גוונא שאומר אינו יודע ואינו יכול להשבע, מודה ר' נחמן דברי ושמא ברי עדיף.

כא) גמ', שמעת מיניה מנה לי בידך והלה אומר אינו יודע חייב. והיינו דווקא באומר אינו יודע אם נתחייבתי. אבל באומר אינו יודע אם פרעתך, אף רב נחמן מודה דחיב, וכדכתבו **התוס' בד"ה והלה** (השני). וכתב **הרמב"ן**, דמאי דמדמינן מתניתין לאינו יודע אם נתחייבתי, היינו דוקא למאן דאמר **בבבא קמא** (קיב). דשואל מתחייב משעת האונס. אבל למאן דאמר דשואל מתחייב משעת משיכה, הוי כנתחייבתי ואינו יודע אם פרעתך, ולכולי עלמא חייב. ותמה על **הרמב"ם** (פ"א משאלה ה"ה) דפסק כהאי לישנא דשואל משעת משיכה מתחייב. וכתב **הנמוקי יוסף** (נו. מדפי הרי"ף), דמקשינן דווקא משאל אחת ושכר אחת, דאינו יודע אם נעשה שואל על ההיא דמתה. אי נמי, דאף משאלה חצי יום פריך, דכיון דסתמא קתני, "ואינו יודע אם קודם שאלה או קודם שכרה", שוב הוי כאינו יודע אם נתחייבתי, דהא אינו יודע אם בעידן דמתה שאולה היתה או שכורה היתה. ועיין באות הבאה. ועיין עוד **בתוס' ד"ה והלה** (השני).

כב) גמ', שם. עיין באות הקודמת בדברי **הנמוקי יוסף**, דמתניתין סתמא קתני ואינו יודע אם קודם שאלה או קודם שכרה. והקשה **בחידושי הגרע"א**, דממה נפשך חייב, דאי קודם שאלה, הוי כאינו יודע אם פרעתך דלכולי עלמא חייב. ואי קודם שכרה, איכא חזקת הגוף דמתה השתא בעידן שאלה, ומסייעה לתביעת המשאיל, ולכולי עלמא חייב, כדמצינו **בכתובות** (יב:).

כג) תוס' ד"ה והלה (הראשון), **בסוה"ד**, אי נמי דברי דמשאיל עדיף. ביאר **המהר"ם**, דכשטוען המשאיל הרי יכול השואל שנמצא עם הבהמה להכחישו, ומשום הכי אם טוען ברי על כרחך ידע ליה. אבל כשהשואל טוען, אין המשאיל יכול להכחישו, והוי ברי גרוע. **והרש"ש** כתב, דאיכא עוד טעם להאמין למשאיל, דהא אין אדם תובע אלא אם כן יש לו.

כד) תוס' ד"ה לימא, ואם תאמר והא מתניתין מוקי לה בסמוך כסומכוס. **ובתוס' רבינו פרץ** תירץ, דלא אמר סומכוס דלא אזלינן בתר חזקת ממון, אלא דווקא לפלגא, אבל לטפי מפלגא ודאי דמהני חזקת ממון אף לסומכוס.

כה) בא"ד, הוי כאילו תרווייהו מוחזקין. כתב **הקובץ שיעורים** (ח"ב סימן ט אות ז), דאין כוונתם דכיון דתרווייהו מוחזקין, חולקין. אלא דכיון דהדין הוא דיחלוקו, הוו תרווייהו מוחזקין וכל אחד מוחזק בחציה, ובחצי השני הוי מוציא, ומשום הכי לא מהני טענת ברי ידידה.

כו) תוס' ד"ה רב הונא, בתוה"ד, כמו ביורשים דלא אמרינן בהו מתוך וכו'.

הדרך היוזמי

מסכת בבא מציעא דף צח – דף צט

יא מנחם אב – יב מנחם אב

והתוס' לקמן (ק.) ד"ה תנן כתבו, דלפירושו ר' שמואל, דמודה סומכוס היכא דהמוחזק טוען ברי, ניהא אף בדליכא שבועה דאורייתא.

(יב) גמ', שאלה בבעלים שכרה שלא בבעלים מהו. פירש רש"י בד"ה שאלה בבעלים, דקודם דהחזירה חזר ושכרה שלא בבעלים. וביאר הרמב"ן כוונתו, דקודם ששלמו ימי שאלתה חזר ושכרה. והוסיף הריטב"א (החדשים), דאי כלו ימי השאלה, הרי היא כחזרה לידי הבעלים, וכשחזר ושכרה מילתא אחריתי היא, ופשיטא דלאו מישך שייכי בשאלה. ובשם הראב"ד כתב הרמב"ן, דאיירי בגוונא דמעיקרא אמר לו דישאלנו בבעלים לכך וכך ימים, ואחר כך ישכירנה לו בלא בעלים. ותמה על דבריו, דבכהאי גוונא פשיטא דפטור.

(יג) רש"י ד"ה או דלמא, בסוה"ד, ומחמת משיכה ראשונה באה לו. הקשה הדברי מלכיאל (ח"ה סימן רעח). כיון דמשך מעיקרא לשם שאלה, איך שייך שתועיל לו לענין השכירות. ואף אי נימא דאיירי תוך ימי שאלתו, וכדביאר הרמב"ן (לעיל אות יב), אכתי חיוב חדש הוא ולא שייך לחיוב הראשון. וביאר, דהא קיימא לן לעיל (פ.א.) דשואל לאחר גמר ימי שאלתו דינו כשומר שכר, ושפיר מבעיא ליה דכיון דחיובי גניבה ואבידה מוטלים עליו ממשכה ראשונה, מאי דעתה שכרה לא יחייבנו טפי מדמעיקרא.

(יד) רש"י ד"ה שכרה בבעלים, בסוה"ד, דחיוב גניבה ואבידה שעליו יש לתלות במשיכה ראשונה. ביאר הדברי מלכיאל (ח"ה סימן רעח), דמבעיא לן האם אמרינן דכיון דחיוב גניבה ואבידה אכתי שייך בה אף לאחר שכלו ימי שכירותה, וכדעת הריטב"א שהביא הקצות החושן (סימן שמג סק"א), אף עתה דשאלה אינו מתחייב בגניבה ואבידה טפי מדמעיקרא ואיכא פטור בעלים, וממילא פטור אף באונסין דלא שייך לחלק ביניהם, או דלמא דאף לענין גניבה ואבידה הוי חיוב חדש וליכא פטור דבעלים. אמנם הרש"ש כתב, דלענין גניבה ואבידה פשיטא דפטור, ומבעיא ליה רק לענין אונסין.

(טו) תוס' ד"ה שאלה בבעלים, בתוה"ד, ואם תאמר דאמרינן לעיל וכו'. ועיין מה שתירצו. והריטב"א (החדשים) תירץ, דהתם דמעיקרא היה שלא בבעלים, אמרינן דלהכי יש לומר דעתה כששכרו בבעלים, בעי ליפטור. אבל הכא איירי דמעיקרא היה בבעלים, ומשום הכי פשיטא לן דבשכירות ושכירות דמישך שייכי בראשונה, אמרינן דאף בשכירות השניה אדעתא דראשונה קעביד, וכוונתו להפטר משום בעליו עמו.

(טז) תוס' ד"ה ה"ג בקונטרס, ותימה דאם כן מאי בעי בבעיא רביעית. כתב הרש"ש, דמדיוק לשון רש"י בד"ה שכרה בבעלים נראה, דלענין גניבה ואבידה פשיטא דפטור, ומבעיא ליה רק לענין אונסין. ואתי שפיר מאי דמבעיא ליה בבעיא רביעית, דהא כששאלה לאחר שכרה לענין גניבה ואבידה לא התבטלה השכירות בבעלים.

(יז) מתני', אמר לו השואל שלחה ביר בני וכו' ומתה חייב. הקשה בחידושי הרי"ן, בשלמא לרב חסדא בבבא קמא (קד.) דשליח שעשאו בעדים הוי שליח, איכא למימר דהכא עשאו בעדים. אלא לרבה דאף בעדים לא מהני, אמאי חייב. ותירץ, דלאו מדין שליחות חייב, אלא כיון דעל פיו הוציא הבעלים ממון, מתחייב השואל מדין ערב. ועיין לקמן אות צט. אות ה'.

דף צט ע"א

(א) תוס' ד"ה אמר שמואל, פירש ר"ח דשמואל פליג עליה דרב. והרא"ש (סימן יב) כתב, דשמואל לא פליג אעיקר דינו דרב, אלא דלא ניהא ליה

(ו) רש"י ד"ה ולרמי בר חמא, בתוה"ד, אלמא מדקאמר בעינן כפירה וכו'. ביאר המהרש"א, דכוונתו ליישב מינה לה לגמ' דבעינן כפירה ממש, דלמא מאי דטוען נאנסו נמי הוי כפירה. ולהכי ביאר, דמדקאמר בעינן כפירה, ולא סגי למימר בעינן הודאה במקצת, דנשמע מינה דרק במקצת הודה, משמע דבעינן כפירה גמורה. וכן מבואר בחידושי הרמב"ן.

(ז) בא"ד, ואיני יודע לאו כפירה היא. הקשה המהרש"א, דאי לאו כפירה היא, אינו מחויב עלה שבועה, והיכי אמרינן דמתוך שאינו יכול לישבע משלם. ותירץ, דמ"כי הוא זה" ילפינן דהיכא דמודה במקצת מחויב שבועה על השאר בין בכופר ובין באומר איני יודע, ומשום הכי מתוך שאינו יכול להשבע משלם. אמנם הקצות החושן (סימן שמ סק"ד) כתב, דלדברי רש"י, לא משכחת מתוך שאינו יכול להשבע משלם בשבועת השומרים, דהא ליכא הודאה וכפירה שיתחייב מחמתה שבועה. אמנם כתב, דמתוס' ד"ה משכחת מבואר, דאיני יודע שפיר הוי כפירה, ושפיר איכא דינא דמתוך וכו' אף בשבועת השומרים.

(ח) בא"ד, והא דרבא לית ליה וכו'. הקשה הריטב"א (החדשים), מהיכי תיתי לומר דפליג ארבא, הא לא אשכחן דפליג אלא בהא דלא אמרינן עירוב פרשיות כתוב כאן, ומה שייך לעיקר הדין דמודה במקצת. ולכאורה יש לומר, דמלשנה דרמי בר חמא "צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת", שמעינן לה. ועיין לעיל באות ו'.

דף צח ע"ב

(ט) גמ', אמאי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו. כתב הרא"ש (סימן י) בשם הראב"ד, דאף אם תבעו פרה דשכירות דקיימא בעין ופרה דשאלה דמתה, והלה אומר לו דפרת השאלה קיימא בעין והשכורה מתה, חשיב מה שטענו לא הודה לו, כיון דשאלה ושכירות שתי טענות הן, ומה דמודה בשאלה דקיימא, לא חשיב מודה במקצת. ותמה עליו הרמב"ן, דאי חשיב כשתי טענות, אמאי משביעו דכדרכה מתה ומגלגל עליו אף על השכורה, הא אינו חייב כלל להשבע דכדרכה מתה, כיון דעל מה דהודה לו לא טענו. אלא על כרחך, דשאלה ושכירות חדא טענה היא. ומאי דאמרינן מה שטענו לא הודה לו, היינו משום דפשטה דמתניתין משמע דאותה דשכירות אינו תובעו, דתובעו רק אותה דמתה, ושפיר מקשינן אמאי ישבע אאחרת דלא הודה בה.

(י) גמ', דאמר ליה אישתבע לי איזו וכו'. הקשה הקצות החושן (סימן פח סקי"ז), אמאי בעינן שיאמר לו אישתבע לי, הא שבועת השומרינן חייב אף בלא טען אישתבע לי. וכתב, דלשיטת הראב"ד (באות הקודמת) דשאלה ופקדון שתי טענות הן, ניהא. דאי לא יאמר לו אישתבע לי, הא אינו חייב שבועה, משום דהוי כטענו חטים והודה לו בשעורים דפטור מכלום. אבל אי אמר ליה מעיקרא בשעת תביעה, דשאלה מתה, ואי כדברין דשכורה מתה אישתבע לי דכדרכה מתה, שפיר יכול להשביעו דכדרכה מתה ולגלגל עליו שישבע דשכורה מתה.

(יא) גמ', הא מני סומכוס. הקשה השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דלרבה בר רב הונא דאמר לקמן (ק.) דאף בבירי וברי אמר סומכוס דיחלוקו, אמאי תני במציעתא דהמשאיל אומר שאולה מתה והשוכר אומר שכורה מתה ישבע השוכר, יחלוקו מבעי ליה. ותירץ, דהא מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא, וכדלקמן (ק:), והכא הרי מחויב שבועה דאורייתא דמתה כדרכה.

נשתמש בה לא מעל, ואמאי אמרינן דבשאלה מעל.

(ז) תוס' ד"ה וחבירו, בסוה"ד, כיון דהשאלו ומעל בשאלה יצאת כל הנאת ביקוע לחולין. ביאר בקובץ הערות (סימן נג סק"א), דשכירות שמשמש בשל חבירו, כיון דאף להקדש יש חלק בו, אסור לשוכר לדור בו. אבל בביקוע, על ידי המעילה קנאה לענין ביקוע, ויצאה הנאת ביקוע לחולין, והרי הוא כקונה לזמן, דמשלו משתמש ואינו משתמש בשל חבירו.

(יא) גמ', שם. הקשה הריטב"א (החדשים), לדידן דמשיכה קניא בשואל, אמאי מעל, הא לא קניא אלא מדרבנן. ותירץ, דהפקר בית דין הפקר, וכקנין דאורייתא דמי.

דף צט ע"ב

(יב) גמ', שכירות מאי עבדתיה. ביאר רש"י בד"ה מאי עבדתיה, דמהיכי תיתי שתקנה בלא משיכה, ובחזקה נמי הא לא משכחת לה. הקשה הרמב"ן, לר' יוחנן דדבר תורה מעות קונות, אמאי לא תקנה בכסף, הא הכא לא שייך למימר נשרפו חיטיך בעליה, דהרי לעצמו מציל. ותירץ, דכיון דתיקנו רבנן דכסף אינו קונה, לא פלוג, ואף בשכירות דמכירה ליומיה, החמירו דלא מהני.

(יג) גמ', להקדש משלם חמישים. כתב האתוון דאורייתא (כלל ג), דמהא דמפלגינן בין הקדש להדיוט, נראה, דאין האיסור מעילה משום גזל ממון הקדש, אלא מחמת ביוזי הקדושה, ומשום הכי אף דמדיני ממון משלם חמישים נכי חדא, לענין מעילה משלם חמישים. אמנם דחה, דאיכא למימר דאף אי משום גזל, מכל מקום בגזל הקדש החמיר טפי, כי היכי דהחמיר בתשלומי חומש ובקרבן מעילה, החמיר נמי לשלם חמישים.

(יד) גמ', נימא ליה אנא חדא חדא מזבנינא. הקשה החזון איש (בבא קמא סימן ח סקט"ו), אמאי לא יהני שיתן לו החמישים נכי חדא, הא יכול לקנות בדמיהם חביצא בת חמישים תמרי, וכמבואר ברמב"ם (פ"ג משכירות ה"ג) גבי חבית, דבשאר יומי נמכרת בד' זוזי יכול לשלם לו רק ד'. ותירץ, דבחיצא כיון דלפי טענתו נפסד חמישים, ואם ישלם לו חמישים נכי חדא, הא לא שילם לו הפסדו.

(טו) גמ', אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמינן בית סאה באותה שדה תנן. כתב בחידושי הגר"ז (דף פ ע"ב מדפי הספר), דליכא למימר דהא דשמינן בית סאה משום דחשיב נזק הקרקע ולא נזק הערוגה, דאי הכי, מאי מדמינן לה לגזל, דודאי גזל ממנו והפסיד לו החביצא דנמכרת בחמישים זוזי. אלא דילפינן מהתם דין בשומת ממון, דהכי שיימינן לממון. אמנם כתב, דלדעת התוס' בד"ה באותה שדה, דילפינן מינה דאקיל רחמנא לענין נזקי הדיוט, שפיר איכא למימר דבמזיק חשיב כהזיק קרקע, ומכל מקום ילפינן דאקיל גבייהו. עוד כתב, דאיכא למימר, דמאי דמקשינן דלהדיוט נמי נימא ליה אנא הוה מזבנינא להו חדא חדא, לאו משום גזל מקשינן, דפשיטא דאי משום גזל סגי בחמישים נכי חדא. אלא דאקשו משום מזיק, דכיון דהיה יכול למוכרו חדא חדא, הזיקו בחמישים. ולהא שפיר פשטי מהא דאמר רב הונא דשמינן בית סאה באותה שדה.

(טז) גמ', הדר ביה שמואל מוהיא. ביאר הקובץ הערות (סימן נב סק"ג), דמעיקרא סבר שמואל דחויב המעילה משום גזל, ושפיר מוכח דאף בהדיוט הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר. ולבסוף הדר בו, דחויב המעילה אינו משום גזל, ולענין הדיוט איכא למימר דאין צריך להעלות לו

לאוקמי באומר לו הכישה במקל, דאי הכי, למה לה למתניתין למתני עבד, לתני "או שאמר לו הכישה במקל". וכתב הפלפולא חריפתא (אות כ), דהתוס' סברי, דאי משום עבד דקתני במתניתין, לא הוי לשמואל לאוקמי דלא כרב, דשפיר איכא למימר דנקט עבדו לרבותא דלא חשיב שאלה בבעלים, וכדכתבו התוס' בד"ה באומר.

(ב) גמ', נעשה כאומר לו הכישה במקל. הקשה התורת חיים, דבשלמא בעלמא כשמכישה במקל מתחייב השואל, כיון דיצאה מרשות הבעלים, אבל הכא דעבדו של המשאיל עמו, כלל לא יצאה מרשות המשאיל דהא יד עבד כיד רבו. ותירץ, דכיון דהפרה הולכת מעצמה ואינה ביד העבד, לאו ברשות בעליה קיימא, ושפיר מהני הכשת מקל.

(ג) גמ', נעשה כאומר לו הכישה במקל וכו'. פירש רש"י בד"ה נעשה כאומר, דשעביד נפשיה משתצא מרשותו. וביאר הריטב"א (החדשים), דלאו מדין שאלה מתחייב בה, דהא לא קנאה. אלא כיון שהוציא חבירו ממונו על פיו, משתעבד לו בההיא הנאה דומיא דאמרינן בערב. ועיין באות הבאה.

(ד) תוס' ד"ה באומר הכישה, בתוה"ד, לא הוי שאלה בבעלים. והר"ן תירץ, דהא בשלחה על ידי שלוחו, אין חיובו מדין שואל אלא מדין ערב (וכדלעיל צח: באות יז), ולא שייך ביה פטור בעליו עמו.

(ה) תוס' ד"ה כיון שיצאתה, לכאורה נראה דמיירי שיצאתה מיד לסימטא וכו'. הקשה הריטב"א (החדשים), הא כל זמן שלא משכה או קרא לה והיא באה, לא חשיב משיכה. ואף ליכא למימר דקונה אותה מדין חצר, דהא לא משמע בשום דוכתא דסימטא וצדי רשות הרבים קונה מדין חצר, אלא דוקא בקנין ד' אמות שתיקנו חכמים, והיינו דווקא בעומד בצידן ובדאמר דליקני לו, כדאיתא לעיל (י). ומשום הכי פירש כרש"י בד"ה נעשה כאומר, דכיון דעל פיו הוציא ממון, משתעבד לו בכך ומדין ערב.

(ו) גמ', לא צריכא דאיכא גזייתא. פירש רש"י בד"ה דאיכא גזייתא, דיש ברשות המשאיל זווית ועוקצין שיכולה להשמט לשם. והקשה הריטב"א (החדשים), דאי קיימי הני גזייתא ברשות המשאיל, פשיטא דאין השואל מתחייב, דהא לא הגיעה לרשותו. ומשום הכי ביאר, דהני גזייתא, בין רשות המשאיל לרשות השואל קיימי, וסלקא דעתין דלא סמך דעתו, קמשמע לן, דכיון דעל פיו הוציאה מרשותו סמך דעתו.

(ז) גמ', אמר רב הונא השואל קרדום מחבירו בקע בו קנאו וכו'. ביאר הריטב"א (החדשים), דאית ליה לרב הונא, דמדאורייתא לא מהני משיכה, וכי תקון רבנן דליקני, היינו דווקא במכר ובמתנה שקונה קנין הגוף, אבל בשאלה דאין קונה אלא קנין פירות, לא תקון. ומשום הכי, אף דלענין להתחייב באונסין מהני משיכה, היינו משום דכשם שיכול לשעבד עצמו בכסף, כן יכול לשעבד עצמו בההיא הנאה דהוציא על פיו מרשותו. אבל לענין חזרה לא קני. ומכל מקום תיקנו רבנן דלאחר שהתחיל במלאכה אין המשאיל יכול לחזור בו.

(ח) גמ', אלא לחזרה. כתב הש"ך (סימן לט סקמ"ט), דמבואר בסוגיין, דאף שנשתעבד השואל לחיוב אונסין, ונשתעבדו נכסי השואל מיד למשאיל, אפילו הכי יכול המשאיל לחזור בו, ולא מתחייב מכח שנשתעבדו לו נכסי השואל, ולא פליג ר' אלעזר בהא. אמנם דחה, דמאי דאמרינן לחזרה, היינו מקרדום זה, אבל אכתי איכא למימר דמשועבד להשאל לו קרדום אחר.

(ט) גמ', נהדריה ולא ליקנייה. כתב הריטב"א (החדשים), דלאו דווקא דלהדריה, דהא כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, אלא דכל עוד שלא

עם ולדה, אלא פרה מעוברת אחרת יתן לו, והלוקח טוען דמשמשכה ילדה, ושפיר היתה פרה מעוברת בשעת המקד. [ועיין ט"ז (ח"מ סימן רכג ס"א) שתמה במאי איירי מתניתין, דאי פרה מעוברת אמר לו, הא פשיטא דהולד ללוקח. ואי פרה סתם אמר לו, פשיטא דאין הולד ללוקח. ובקצות החושן (סימן רכ סק"א) ציין לדברי השיטה מקובצת הנזכר].

(ג) **תוס' ד"ה וליחזי**, דהא אמרינן הגדרות אין להם חזקה. תירץ **הריטב"א** (החדשים), דאיירי הכא בעבד המוטל בעריסה, ופרה המסורה לרועה, דבכהאי גוונא איכא חזקה. עוד תירץ, וכן כתב הר"ן, דשאני גדרות דידיעין מעיקרא דשייכי לראובן, ומשום הכי לא מהני מה דעתה הן ברשות שמעון. אבל הכא דהפרה ודאי קנויה ללוקח, שפיר איכא למימר דכיון דברשותיה קיימא, מוקמינן לה אחזקתה.

(ד) **בא"ד**, שם. הקשה **התומים** (קיצור תקפו כהן, סימן נד), דמאי דאמרינן דהגדרות אין להם חזקה, היינו דאין החזקה מוכיחה כיון דיש לומר דמעצמן נכנסו. אבל הכא דמקשינן ולחזי ברשות דמאן קיימא, לאו משום הוכחה מקשינן, דהא ודאי דהוי מכירה, אלא דמספקא לן מתי ילדה, ולא מקשינן אלא מדין תפיסה, דלהוי מאן דברשותו כתפיס לה והמוציא מחבירו עליו הראיה. ותירץ, **דלתוס'**, בגודרות לא מהני תפיסה להוציא מחזקת מרא קמא. וביאר **בחידושי הגרנ"ט** (סימן קלח), דכל דאין הוכחה בתפיסה, אכתי הוי בכלל הספק ולא מהניא תפיסתו. ועיין באות הבאה.

(ה) **בא"ד**, ויש לומר כיון דאיכא דררא דממונא וכו'. ביאר **המהרש"ל**, דהיכא דאיכא דררא דממונא ויש לתופס חזקת ממון, אף דלית ליה חזקה המבוררת שהיא שלו, מכל מקום המוציא מחבירו עליו הראיה.

(ו) **גמ'**, ונוקמא אחזקת מרא קמא וכו', הא מני סומכוס היא וכו'. כתב **הקונטרס הספיקות** (כלל א אות ה), דאף סומכוס מודה דאולינן בתר חזקת מרא קמא, וכדאולינן בתר חזקה דמעיקרא באיסורים. אלא דסבר דבממון המוטל מספק חשיבי תרווייהו מוחזקין, וכדכתבו **התוס'** **לעיל** (צו:): ד"ה **לימא**, וחזקת ממון עדיפא מחזקה קמייתא. ורבנן סברו דלא אמרינן דתרווייהו מוחזקין מספק, וכיון דליכא חזקת ממון, שפיר אולינן בתר חזקה דמעיקרא. או דסברי, דחזקת מרא קמא מדין חזקת ממון היא, דאין להוציא מהמוחזק במרא קמא בלא ראייה.

(ז) **תוס' ד"ה הא מני**, נראה לרבינו שמואל וכו'. הקשה **בחידושי הגרע"א**, אי לסומכוס נמי בעינן עומד בסימטא, אבל בדאיכא מוחזק מודה סומכוס דהמוציא עליו הראיה, מאי מקשינן ארבה בר רב הונא למה לי סיפא דהוי לו שני עבדים, הא שפיר בעינן לה, לאשמועינן דאף היכא דהמוכר מוחזק, מכל מקום בשמא ושמא יחלוקו.

(ח) **בא"ד**, ויש לומר דחזקת מרא קמא חשיבא טפי. ביאר **השב שמעתתא** (ש"ד פ"ב), דהיינו משום דחזקת מעוברת איתרע, משום דילדה לפניך. אבל חזקת מרא קמא לא איתרע.

(ט) **בא"ד**, וצריך לומר דיחלוקו לא קאי אשאלה היום ושכרה למחר. הקשה **המהר"ם**, הא כתבו **התוס'** **לעיל** (צו:): **בר"ה שאלה חצי היום**, דהאי יחלוקו אכולי גוויי דרישא קתני. וביאר, דמאי דתוס' לא אתו למימר בהא דכלל לא קאי אהך בבא, אלא אתו לאפוקי מהיכא דשכרה היום ושאלה למחר, דבכהאי גוונא ליכא תרי חזקות.

(י) **גמ'**, **מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא**. ביאר **הריטב"א** (החדשים), דכיון דמוטלת עליו שבועה דאורייתא, על כורחו חייב להשבע,

שכר. אמנם כתב, דאיכא למימר דאף אי מעילה משום גזל, מכל מקום גזל הקדש חמיר טפי. ועיין **לעיל** אות יג.

(יז) **גמ'**, **הני שקולאי דתברי חביתא דחמרא וכו'**. כתב **הרא"ש** (סימן יז), דאיירי ששברוה ביומא דשוקא דמודבנא בחמשה, ומשום הכי ביומא דשוקא דיכול למוכרה בחמשה, משלמי חביתא דחמרא, ולאחר יומא דשוקא משלמים חמשה. אבל שברוה בשאר יומי דמודבני רק בארבעה, פשיטא דמשלמי רק ארבעה.

(יח) **גמ'**, **אהדרו ליה ביומא דשוקא מהדרו ליה חביתא דחמרא**. ביאר **רש"י** **בר"ה אהדרו ליה**, דאיירי במהדר לו קודם יום השוק הראשון, דהרי יכול למוכרה ביום השוק. **והרא"ש** (סימן יז) ביאר, דקאי איומי דשוקא, דיכולים לפטור עצמן בחביתא דחמרא, משום דאומרים לו תיב חבין כאשר היית עושה באותו יום שנשברה. [והיינו לשיטתו דביומא דשוקא שברוה]. ועיין **לקמן** אות כא.

(יט) **גמ'**, **בשאר יומי מהדרו ליה ה'**. פירש **רש"י** **בר"ה מהדרו ליה ה'**, דאמר להו דאילו הוה גבאי ביומא דשוקא, הוי מיוזבנא בה'. וכתב **הקצות החושן** (סימן דש סק"א), דמבואר מדבריו, דאף דשבר בשאר יומי, מכל מקום לאחר יום השוק משלם לו ה'. ותמה, הא כל הגולנים משלמים כשעת הגזילה ולא כיוקרא דלקמיה. ותירץ, דכיון דידוע דביומא דשוקא שויא טפי, הוי כגורם לממון דכממון דמי, ואף לרבנן דלאו כממון דמי, הכא דברי הזיקא הוי גרמי וחייב.

(כ) **גמ'**, **שם. והרמב"ם** (פ"ג משכירות ה"ג) כתב, דאם החזירו ביום השוק משלמים או חבית יין, או ד' זוחים כפי שוייה ביום השוק, ואם החזירו בשאר יומי, משלמי ג' כשויה בשאר יומי. [וכתב **הרא"ש** (סימן יז) דכן היא גירסת הרי"ף. ולפנינו גירסת הרי"ף (נז. מדפי הרי"ף) כגירסת דידן].

(כא) **גמ'**, **ולא אמרן אלא דלא הוי ליה חמרא וכו'**. פירש **רש"י** **בר"ה ולא אמרן**, דקאי אהא דאמרינן דבשאר יומי משלם לו ה', דהני מילי היכא דלא היה לו יין למכור, אבל אם היה לו יין ולא מכרו ביום השוק, גלי אדעתיה דאף את היין הנשבר לא היה מוכר. **והרא"ש** (סימן יז) ביאר, דקאי אהא דאמרינן דביומא דשוקא יכולים לפטור עצמן בחבית יין, דלא אמרן אלא דאין לו עתה חבית למכור, אבל ביש לו, אינם יכולים לפטור עצמן בחבית יין, דהא מוכר מה שיש לו.

דף ק ע"א

(א) **מתני'**, **המחליף פרה בחמור**. הקשה **בתוס' רבינו פרץ**, דתקשי ממתניתין ללוי דאמר **לעיל** (מוז). דחליפין בכליו דמקנה, דהא הכא משיך בעל החמור את הפרה דהיא כליו של קונה, ובמשיכה זו נקנה חמורו לבעל הפרה. וביאר, דאיירי בפרה וחמור דחד, ומחליף הפרה בהנאת קבלת החמור. אי נמי, דאיירי כפשוטו דפרה דחד וחמור דחד, והא דלוי תנאי היא כדאמרינן התם.

(ב) **מתני'**, **זה אומר עד שלא מכרתי וזה אומר משלקחתי**. ביאר **השיטה מקובצת** בשם **הר"ר יהונתן** דבעל הפרה אומר, דסבור היה שתלד קודם שימשכנה הלוקח ומעולם לא התכוון להחליף לו פרה וולדה בחמור, והלוקח טוען הכל מכרת לי בחליפין אלו. ובשם **הרמ"ך** כתב, דכל דטעין מוכר הכי, לאו מידי הוא, דכיון דמודה שפרה מעוברת מכר לו, לאו כל כמיניה לומר שלא התכוון לולדה. אלא איירי, דהמוכר טוען דפרה מעוברת מכר ולא פרה עם ולדה, והאי פרה קודם המשיכה ילדה, ולא יתן לו אותה

שותק, דלמאן דאמר ברי ושמא ברי עדיף, ניחא. ולמאן דאמר לאו ברי עדיף, צריך לומר דשתיקה כהודאה דמי, ולא הוי כברי ושמא.

יח תוס' ד"ה רבי מאיר היא, בתוה"ד, ומטלטלין דנקט לאפוקי שטרות. הקשה התורת חיים, היכי משמע במטלטלין דאתי לאפוקי שטרות, הא בכל דוכתי שטרות בכלל מטלטלין נינהו, **וכדלעיל** (נז): "יצאו שטרות שאע"פ דמטלטלין אין גופן ממון".

יט גמ', מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא ודקטעה לידה. הקשה השיטה מקובצת בשם הראב"ד, אמאי לא אוקמיה בטענו שפחה בכסותה וזוקקין, וכדאסקינא לעיל אמתניתין. ותירץ, דאי איירי בזוקקין, אמאי פליגי רבנן ואמרי דאין נשבעין על העבדים, הא לית מאן דפליג דזוקקין. וכן ההיא דפרה לא משכחת לה בזוקקין. ומשום הכי מוקי לה בדקטע לידה דלאו הילך הוא ונשבעים על הקרקעות.

כ רש"י ד"ה דקטעה לידה, בתוה"ד, דשפחה וולדה חד גופא הוא טעין ליה וכו'. העיר הרש"ש, אמאי לא פירש כפשוטו, דכיון דתבעו שפחה וולדה, והודה לו בשפחה, הוי כטוענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן דחייב.

כא מתני', ועשו פחות מרביעית לסאה. פירש רש"י ב"ה ועשו, דהיו זיתים רעים שאין בסאה שבהן רביעית שמן. והקשה הריטב"א (החדשים), דלא משכחת לה דסאה זיתים לא תעשה לכל הפחות רביעית שמן. ומשום הכי ביאר, דקאי באילן שהיה רגיל לעשות סאה זיתים, ועתה עושה פחות מרביעית שמן. והמאירי ביאר, דהזיתים היו נטועים כפי הראוי לבית סאה קרקע, ולא הוציאו אלא רביעית שמן.

כב מתני', שטף נהר זיתיו. כתב המאירי, דאיירי באופן דליכא יאוש, כגון שהיו בעלים מרדפין אחריהם, או במקום שיכול להציל. והמגיד משנה (פ"ד משכנים ה"י) כתב, דלהכי מוקמינן בגמ' **לקמן** (קא). שנעקרו בגושיהן, דאי נעקרו בלא גושיהן, הוי יאוש כזוטו של ים, אבל השתא שנעקרו עם גושיהן, שפיר נוטל חלקו בזיתים כיון דמשלו גדלו. אי נמי, דכיון דנעקרו עם גושיהן, אין דרך הנהר להוליכן רחוק, ואינו מתייאש מהן. וכתב הכסף משנה (שם), דהעיקר כתירוץ השני, דלתירוץ הראשון, מה יהני הא דנעקרו עם גושיהן, סוף סוף מן הגושים נמי התייאש כזוטו של ים. והמשנה **למלך** (שם) כתב, דקרקע אינה נגזלת ואינה בתורת יאוש, ומשום הכי אם נעקרו בגושיהן, שפיר נוטל בעל הגושים בזיתים. ונהיינו אף דבפועל שייך בהו גזילה, כיון שפטורים מערלה הוו כנטועים עדיין בקרקע]

כג גמ', אי דאמר ליה קוץ לאלתר אפילו פחות מרביעית נמי לבעל הקרקע. כתב הרשב"א, דלאו לכולה רביעית קאמר דהוי לבעל הקרקע, דהא אמר לו לוקח זיתי גדלו. אלא דאף בפחות מרביעית יהיה דינו כברביעית, דאף בעל הקרקע נוטל בזיתים. אמנם הרמב"ם (פ"ד משכנים ה"א) כתב, דאם אמר לו קוץ לאלתר, כל הזיתים לבעל הקרקע.

דף קא ע"א

א גמ', לא שנו אלא שנעקרו בגושיהן. הקשה הרשב"א, אי נעקרו בגושיהן, מאי האי דטעין בעל הקרקע ארצי גדלה, הא גושיהו דבעל זיתים גדלוהו. ותירץ, דגושים מהני רק להחיות האילן ולהציל אותו מידי ערלה, אבל אין בכוחן לגדל פירות. ואף אם יגדלו מחמת הגושים, לא יגדלו כי אם מעט.

ב תוס' ד"ה שנעקרו, נקט הכי משום תוך שלש. והשיטה מקובצת בשם הראב"ד כתב, דאף משום לאחר שלש איצטריך ליה, דאי לאו דנעקרו

ואי נימא דיחלוקו, הא לא הוי חלוקה שוה, דזה נטל בשבועה וזה נטל בלא שבועה.

יא גמ', אמאי ישבע מה שטענו לא הורה לו. כתב הריטב"א (החדשים), דהוא הדין דקשיא ארישא, דהלוקח אומר גדול לקחתי, והלה אומר איני יודע, דזכה בגדול. הא כיון דמה שהודה לו לא טענו, אף באיני יודע פטור כדאיתא בבבא קמא (לה:). אלא עדיף לאקשווי אסיפא, משום דקשיא עלה עוד. והתוס' יו"ט (במתניתין) כתב, דכיון דאוקימתא דרב הושעיא (לקמן עמוד ב'), דטענו עבד בכסותו לא משכחת ברישא, נטר לה עד סיפא. ונעייין **לקמן** אות יג דהריטב"א והרמב"ן כתבו, דשפיר מוקמינן אף לרישא בטענו עבד בכסותו].

יב גמ', אמר רב בטענו דמי. עיין מה שפירשו רש"י ד"ה דמי עבד, והתוס' ד"ה דמי עבד. והריטב"א (החדשים) פירש, דאיירי בגוונא שמכר בתנאי ולא נתקיים התנאי ותובעו דמי המקח, והלוקח טוען דמי עבד גדול מסרתי לך, והמוכר אומר דמי עבד קטן קיבלתי.

דף ק ע"ב

יג גמ', אלא אמר רב הושעיא כגון שטענו עבד בכסותו. כתב הריטב"א (החדשים), דלהאי אוקימתא, אף רישא דהלוקח אומר גדול והלה אומר איני יודע דקתני זוכה בגדול, אליבא דר' נחמן **לעיל** (צז): דברי ושמא לאו ברי עדיף, איירי דאיכא גלגול שבועה, וכיון דאומר איני יודע ואינו יכול להישבע משלם. ותמה על התוס' והראב"ד דכתבו דלא אמרינן בשבועת גלגול מתוך שאינו יכול להשבע משלם. ותירץ, דדוקא היכא דהגלגול בא מכח שמא לא אמרינן מתוך שאינו יכול להשבע משלם, אבל הכא דמגלגל עליו מכח טענת ברי, שפיר משלם. אי נמי, דלר' נחמן איירי רישא בטענו דמי עבד וכרב, ולא חש לפירכא דרב הושעיא. ובעל המאור (נז: מדפי הרי"ף) כתב, דרישא דקתני זכה בגדול, קאי רק אכסות, דעלה הוי מחויב שבועה ואינו יכול להשבע. אבל על העבד כיון דמחויב שבועה רק משום גלגול, לא אמרינן ביה מתוך שאינו יכול להשבע משלם. והרמב"ן **במלחמות** (שם) תמה, מידי כסות קתני, עבד קתני.

יד גמ', קשיא לרב ששת מידי זוקקין אתא לאשמועינן. הקשה השיטה מקובצת, דלמא אגב גררא נסבה, וכדאמרינן **לעיל** (ד:).

טו גמ', שם. הקשה התורת חיים, אדפריך אשינויא דרב הושעיא דתנינן, תקשי ליה אשינויא דרב ושמואל דלא אשמועינן מידי. ותירץ, דבשלמא לרב ושמואל איכא למימר דתנא לאשמועינן חילוקי דינים בין מוכר ללוקח, אף דלית בהו חידושא. אבל לרב הושעיא דמוקי למתניתין דתבעו תרתין, על כרחך דאתי לחידושא, דאי לאשמועינן חילוקי דינים, הוי ליה לאשמועינן בחדא תביעה.

טז גמ', והא ר' מאיר איפכא שמעינן ליה. הקשה הריטב"א (החדשים), מאי דוחקא לאוקמא למתניתין כר' מאיר, נימא דרבנן היא דשמעינן להו דנשבעים על העבדים, ונעייין תוס' ד"ה והא]. ותירץ, דדוחק לאוקי למתניתין בתרתי דלית הלכתא כוותיה, דהא קיימא לן דאין נשבעין על העבדים, וקיימא לן נמי דהלכה כרבן גמליאל דטענו חטים והודה לו בשעורים פטור. אבל אי מוקמינן לה כר' מאיר, אף דלאו כהלכתא היא, ניחא, משום דסתם מתניתין ר' מאיר.

יז גמ', זה אומר ברשותי וזה שותק. כתבו התוס' בבבא קמא (צז: ד"ה והלה

לבסוף. ועיין באות הבאה.].

יא גמ', דההוא דאתא לקמיה דרב. כתב הרא"ש (סימן כב) דרוב המפרשים פירשו, דהאי שדה שאינה עשויה ליטע הויה. ותמה על דבריהם, דאי הכי, מאי דאמר ליה רב מעיקרא זיל שום ליה, על כרחך דהיינו כשדה שאינה עשויה ליטע דידו על התחונה. ומאי האי דהדר רב למימר זיל שום ליה וידו על התחונה. וכתב הבית יוסף (סימן שעה ד"ה ומה שאמר בעל השדה), דמעיקרא קאמר זיל שום סתם, והיינו כדין שדה שאינה עשויה ליטע דידו על התחונה. וכשאמר בעל השדה לא בעינן, סבר רב דהוא משום דטעה לומר דידו על העליונה קאמר ליה, ומשום הכי הדר לומר דידו על התחונה קאמר. עוד הקשה הרא"ש, דאי בשדה שאינה עשויה ליטע ואינו חפץ בנטיעות מייירי, מאי יהני הא דלבסוף גדרה, הרי היכא שאינו חפץ בנטיעות אף בשדה העשויה ליטע, יכול לומר לו טול נטיעותיך. [ועיין באות הבאה]. וכתב הבית יוסף (שם), דכיון דנטרה, גילה אדעתו דניחא לו באילנות, וכשדה העשויה ליטע דמי, וכדמשמע מפירוש רש"י בד"ה גלית.

יב גמ', בבית שומעין לו. כתב הרי"ף (נח: מדפי הרי"ף), דכי היכי דאמר בעל הבנין עצי ואבני אני נוטל, כן יכול בעל הקרקע לומר לו טול עציך ואבניך. והקשה בעל המאור (שם), דמדמפלגינן בין בית לשדה דווקא היכא דאמר עצי ואבני אני נוטל, משמע דהיכא דבעל הקרקע אומר לו טול עציך ואבניך, אין לחלק בין בית לשדה, וכי היכי דבשדה קאמר רב לההוא דאמר לא בעינא זיל שום ליה וידו על התחונה, הכי נמי לענין בית. והרמב"ן במלחמות (שם) כתב, דפשיטא דאף בשדה יכול לומר לו טול עציך, דכיון דאינו חש לכחשא דארעיה, אנן מה לנו לחוש לו.

יג גמ', אלא אם כן הודיעו. כתב הריטב"א (החדשים, במתניתין), דהני מילי במשכיר סתם שלא קבע זמן. אבל אם קבע זמן, אינו צריך כלל הודעה, לא המשכיר ולא השוכר. אמנם מדברי רש"י בד"ה להודיע שכתב, "כלו ימי השכירות בימי הגשמים אינו יכול להוציאו משם וכו'" מבואר, דאף אם קצבו זמן צריך להודיע. וכתב המהר"ם, דנראה דרש"י לא גרס בגמ' "המשכיר בית לחבירו סתם", דמשמעות הך גירסא דדוקא אם לא קצב הזמן צריך להודיעו.

יד רש"י ד"ה להודיע קתני, בתוה"ד, כלו ימי השכירות בימי הגשמים. משמע מדבריו, דאילו כלו ימי השכירות בימות החמה, אין צריך להודיעו. וכתב הרמב"ן, דיש מפרשים, דאף בימות החמה צריך להודיעו שלושים יום קודם הפסח, משום דאין אדם מוצא לשכור אלא בפרוס הפסח או פרוט החג. אמנם תמה על דבריהם, דבמתניתין ימות הגשמים קאמר, ואף רב אסי נקט בלישניה ימות הגשמים, ואם איתא דהוא הדין בימות החמה, הוי ליה לאשמועינן בימות החמה וכל שכן בימות הגשמים.

טו גמ', אמר רב אסי וכו'. הקשה הרמב"ן, מאי קמשמע לן רב אסי, הא מתניתין היא כדפירשה ר' יהודה. ואי מתני' אתא לפרושי, אמאי לא קאמר לה אמתניתין. ותירץ, דלפרושי מתניתין קאמר, ואשכחן כהאי גוונא בעלמא.

טז גמ', והא אנן שלושים יום תנן. ביאר השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דסלקא דעתין, דרב אסי אתי לאשמועינן דדוקא אם דר בה יום אחד בימות הגשמים, תו אינו יכול להוציאו, אבל אי אכתי לא דר בה שפיר יכול להוציאו. ועלה מקשינן הא אנן תנן דבעינן להודיעו שלושים יום קודם ימות הגשמים, ואפילו לא דר בה.

יז גמ', ואם בא בעל הבית לרבות מרבה. כתב רש"י בד"ה אם בא, דאפילו

בגושיהן, לא יוכל לומר בעל הזיתים זיתי גדלו. והמגיד משנה (פ"ד משכנים ה"י) ביאר, דלאו משום ערלה נקט ליה, אלא כדי שלא יהיה זוטו של ים. ועיין לעיל אות כב.

ג גמ', דאמר ליה אי את נטעת בתוך שלש מי הוה אכלת. הקשה הריטב"א (החדשים), וכי משום הא יכחיש קרקעו בחינם. ותירץ, דלאו בחינם הוא, דהא לאחר שלש על כורחו יחלוק עמו בזיתים, ואינו יכול לומר עצי אני נוטל.

ד גמ', משום ישוב ארץ ישראל. כתב הבית יוסף (סימן קסח), דאף אם יאמר בעל הזיתים דרוצה לנטעם בקרקעו, ושפיר איכא ישוב ארץ ישראל, אין שומעין לו, דלא פלוג רבנן. אי נמי, שפיר איכא אף בהא משום ישוב ארץ ישראל, דהא אם יעקם מקרקעו של זה, לא יחזור הלה לנטוע אילנות בקרקעו. אבל בעל הזיתים, שפיר יטע בקרקעו זיתים כמקודם.

ה גמ', אמר ר' ירמיה כגון דא צריכא רבה. ביאר הריטב"א (החדשים), דאי לאו דקאמר ר' יוחנן דמשום ישוב ארץ ישראל היא, הוי אמינא דמשום דהכחיש לארעא הוא, והוא הדין דבחוף לארץ אין שומעין לו.

ו גמ', ומקבל כחוכר דמי. ובתוס' ד"ה סבריה ביארו, דמן הדין ודאי דמקבל לאו כחוכר, אלא כיון דקסבר אין קנין לנכרי, החמירו במקבל כחוכר. והקשה החזו"ן איש (דמאי סימן יד סק"ג), דכיון דמן הדין חצי מן הפירות שייכים לנכרי, איך יכול המקבל לעשר על חלקו של הגוי, ואף דבישראל חבירו מהני לתרום משלו, היינו משום שליחות, אבל לגוי הא אין שליחות. וכתב, דבאמת צריך לחזור ולתקן המעשר. אי נמי, דהעמידו חכמים הפירות ברשותו, ושפיר מעשר להו. אי נמי, דאיירי מדעת הנכרי.

ז גמ', מאי אריא מציק וכו'. הקשה הריטב"א (החדשים), דלמא מציק חייב מדאורייתא, וכשאינו מציק חייב רק מדרבנן. ותירץ, דאי מדאורייתא חייב רק במציק, לא הוי מחייבין מדרבנן במקבל מאינו מציק.

ח גמ', אלא לעולם יש קנין וכו' ומקבל לאו כחוכר. פירש רש"י בד"ה יש קנין, דאי נמי יש קנין, מכל מקום מקבל לאו כחוכר. והיינו לשיטתו בד"ה כחוכר דמי, דסבריה דאף מקבל דינו כחוכר דחייב בין גדל ובין לא גדל, ומשום הכי ביאר, דאף אי יש קנין, מכל מקום איכא למימר דחוכר לאו כמקבל. והקשה בתוס' רבינו פרץ, דלישנא דגמ' לא משמע כן, דהוי לה למימר "אי נמי מקבל לאו כחוכר". ומשום הכי ביאר, דתליא הא בהא, דכיון דיש קנין לנכרי להפקיע, ואף חוכר מדאורייתא פטור, לא החמירו במקבל שיהיה דינו כחוכר.

ט גמ', אמר רב שמין לו וידו על התחונה. פירש רש"י בד"ה ידו על התחונה, דאם השבח יותר על היציאה, נותן לו היציאה. ואם היציאה יתירה על השבח, אין לו אלא שבח. והקשה הבעל המאור (נח: מדפי הרי"ף), דלדברי רש"י הא דאמר רב לההוא גברא זיל שום ליה וידו על העליונה, היינו שנוטל בשבח היתר על היציאה. והיכן מצאנו דהיורד שלא ברשות יטול בשבח יתר על היציאה. ומשום הכי ביאר, דידו על התחונה, היינו שנוטל כפחות שבפועלים שמזולזין בשכרן. וידו על העליונה, היינו שנוטל כמעולה שבפועלים ששכרו גדול.

י גמ', והא דרב לאו בפירוש איתמר. הרא"ש (סימן כב) גרס, "והא דרב פפא דפריש דברי רב, לאו בפירוש איתמר אלא מכללא". נולדבריו אתי שפיר מאי דאמרינן מעיקרא דרב אמר שמין לו וידו על התחונה, הא מהאי כללא שמעינן נמי דבשדה העשויה ליטע שמין לו וידו על העליונה, כדאסיק רב

דברי הריטב"א (החדשים), דאיירי בסולם לגג, ומאידיך פירש דהכל הוה מעשה הדיוט, וקשה, כיון דהוה מעשה הדיוט סולם לעלייה נמי על השוכר, ולכאורה מוכח שסובר, דמה שהוא מעיקר הבית, אף שאינו מעשה אומן, מכל מקום חיובו על המשכיר, וצריך עיון.]

כג גמ', לעשות לו מעקה. כתב הנמוקי יוסף, (נט. מדפי הרי"ף) דהוה מעשה הדיוט. ובשיטה מקובצת בשם ר' יהונתן כתב, דכיון שכל הצורך במעקה הוא משום שדרים בבית, דהוי מחמת השוכר, חיובו על השוכר. אבל במנחת חינוך (מצוה תקמ"ו אות א') הביא דעת ההגהות מימוני (פי"א ה"א), וכן כתב בספר פאת השולחן (בהלכות ארץ ישראל סימן ז' סק"ז), דמן התורה החיוב על המשכיר, דלקוח הוא דמרבין מקרא, ולא שוכר. אבל דעת הכנסת הגדולה, דשוכר חייב מן התורה. וכתב המנחת חינוך, דאם החיוב על השוכר, ביאורו, שנפקעה המצוה מן המשכיר וחלה על השוכר כמו על לוקח. אך אם המצוה מן התורה על המשכיר, נסתפק, אם רבנן העבירו את המצוה לשוכר, ואף אם מסכים המשכיר לעשות אינו מקיים המצוה כלל, או דלמא, דמה שחייבו חכמים את השוכר היינו כשהמשכיר אין מסכים, אבל כששניהם לפנינו, ומסכים המשכיר לקיים המצוה רמי החיוב אדידיה ולא על השוכר.

כד גמ' שם. עיין באות הקודמת בדברי המנחת חינוך, ולכאורה עולה מדבריו, דשייך לפרש, דמה דאיתא בגמ' ששוכר חייב במעקה, היינו אם המשכיר אינו עושה מעקה, אבל כשעושה החיוב על המשכיר, ואם כן לא דמיה לסולם ושאר דברים שהם בדיני הממון מוטלים על השוכר, מה שאין כן מעקה שהוא מדיני מצות מעקה, ולכאורה קשה איך כילל התנא דין מעקה בהדי הנך, ויהא המשמעות שעל השוכר לעשות מעקה מדין הממון, ואפשר שלכך הנמוקי יוסף (באות הקודמת) נייד מהאי פירושא, וכתב, דמעקה הוא מעשה הדיוט. (א.ב.).

כה גמ', אפשר הוא בגובתא דקניא. פירש רש"י לקמן (קב.) ד"ה בגובתא דקניא, ותולה אותה. ובתוס' מנחות (ל"ב:) ד"ה סכנה, כתבו, דאין כונת רש"י לתלייה, אלא שיהא קבוע, שהרי איתא בגמ' (שם) תלאה במקל סכנה ואין בה מצוה. ובחידושי הר"ן כאן, דחה פירוש רש"י מכח קושיה זו. ובנמוקי יוסף (נט. מדפי הרי"ף) כתב, שיקבענה במסמרים או בסיד דאילו תלאה בלא קביעות פסולה.

כו תוס' ד"ה לא יטלנה ויצא, בסוה"ד וכשנטלה כאילו מזיק אותן שידורו בבית. והנמוקי יוסף (נט. מדפי הרי"ף) הביא מהריטב"א, דהטעם, דכיון דחיילא קדושת שכינה בהאי ביתא, אין לסלקה.

לא הודיעו יכול לרבות. והריטב"א (החדשים) כתב, דאם לא הודיעו, הוי כאילו השכיר לו מעיקרא לכל ימות הגשמים, ומיהיכי תיתי שיוכל להרבות בשכרו. ומשום הכי ביאר, דאיירי בהודיעו שהוא מניחו שלושים יום כדי לחפש לו בית, וכיון דלא פשע ואייקור בתי כדמסקינן, יכול להרבות בשכרו. **יח גמ', שם.** כתב השולחן ערוך (סימן שיב ס"ט), דהני מילי כשהתנה מעיקרא, שלא ידור בו אלא אם כן ירבה לו השכר. אבל אם דר בו בסתמא, מסתמא דעתם אשכר הראשון, ואין יכול להרבות בשכרו.

יט גמ', פשוטא נפל ליה ביתא. מבואר ברש"י ד"ה לא עדיפת מינאי, דאיירי בגוונא שהגיע זמנו, אבל אם לא הגיע זמנו אין יכול להוציאו. וכן מבואר ברא"ש (סימן כה). אמנם בהגהות הגר"א (שם אות ג) כתב, דמדרכתו התוס' לקמן (קב:) ד"ה בחזקת, דבשוכר אינו פורע תוך זמנו, משום דירא שמא יפול ביתו של המשכיר ויוציאנו מביתו, מבואר, דאף קודם הזמן יכול להוציאנו מביתו. והמהר"ם (שם) כתב, דאין כוונת התוס' דיוכל להוציאו על פי דין, אלא דירא שמא ירצה להוציאו. והקצות החושן (סימן שיב סק"א) כתב, דיש לומר, דתוס' איירו במשכיר סתם, ותוך זמנו היינו תוך זמן ההודעה.

כ מתני', המשכיר בית לחבירו המשכיר חייב כו' ובכל דבר שמעשה אומן. ברמב"ם (פ"ו משכירות ה"ג) מבואר, דבעינן ב' תנאים, א. שיהא מעשה אומן. ב. שיהא עיקר גדול בישיבת הבתים והחצירות, דדווקא כהאי גוונא על המשכיר לעשותו.

כא גמ', לפתוח לו חלונות. אולי יש לדייק דדוקא לפתוח חלונות, חייב. אך אין חייב להעמיד לו בחלון את דלת החלון. דכתב הנמוקי יוסף (נט. מדפי הרי"ף) בשם הראב"ד, שהבית חשך וצריך לאורה, ואף דראה השוכר את הבית אין יכול לומר המשכיר סברת וקבלת, אלא אדעתא דיפתח לו הוא, ואף שלא אמר מיד. אבל ברמב"ם (פ"ו משכירות ה"ג) כתב, לפתוח לו חלונות שנתקלקלו. ואולי סבירא ליה דהחיוב לפתוח חלונות כולל גם להעמיד דלת החלון.]

כב גמ', ושוכר חייב לעשות לו סולם לעשות לו מעקה כו'. כתב הנמוקי יוסף (נט. מדפי הרי"ף), דכל דברים הללו הם מעשה הדיוט ולכן על השוכר לעשותם. והביא בשם הריטב"א, דסולם איירי בסולם לעלות לגג שתשמישו עראי, אבל לעלות לעלייה חייב המשכיר, דבלאו הכי לא מתדר ליה. וביאר הדבר אברהם (חלק א' סימן ל"ז ענף ה'), שהריטב"א למד, שסולם הוי מעשה אומן, ולכך הוצרך להעמיד בסולם לגג, דאילו סולם לעלייה על המשכיר, כיון שיש בו ב' התנאים דהוא עיקר ישיבת הבית ומעשה אומן, וסובר כהרמב"ם לעיל אות כ'. [אמנם צריך עיון בשיטת הנמוקי יוסף, דמחד הביא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכור...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>